

# VILNIAUS

GINA VILIŪNIENĖ

RAIMONDAS URBAKAVICIUS

# ŠVENTOVĖS

Alma littera

# ŠV. MIKALOJAUS BAŽNYČIA



IŠ VOKIEČIŲ gatvės pasukę į siaurą viduramžišką Šv. Mikalojaus gatvelę, prieisime šventoriaus tvorą. Už jos – Šv. Mikalojaus bažnyčia, laikoma seniausia Vilniaus katalikiška šventove, menančia dar pagoniškos Lietuvos laikus.

Bažnyčios statybų data nėra tiksliai žinoma, tačiau 1387 ir 1397 metų dokumentuose ji minima kaip „jau seniai stovinti“. Tikėtina, kad Šv. Mikalojaus bažnyčia pastatyta XIV a. pradžioje – Vilniuje gyvenusiems užsienio amatininkams ir pirkliais. Ji stovi būtent ten, kur nuo XIV a. antrosios pusės kūrėsi vokiečių priemiestis. Manoma, kad tuo laiku pro bažnyčią ėjęs pirklių kelias, bet vėliau nunykęs ir virtęs gatvele. Tai patvirtina ir bažnyčios titulas – Europoje šv. Mikalojus, Myros vyskupas, buvo garbinamas kaip keliautojų, pirklių, amatininkų ir vaikų globėjas.

Kita šios bažnyčios atsiradimo versija siejama su vienuoliais pranciškonais. LDK pranciškonai minimi jau nuo XIV amžiaus. Tikėtina, jog Šv. Mikalojaus bažnyčioje pranciškonai meldėsi prieš pasistatydami naują šventovę ir vienuolyną prie Trakų kelio. Mat net ir turėdami savo maldos namus, broliai pranciškonai globojo Šv. Mikalojaus bažnyčią iki pat XIX amžiaus.

Paprastos, storos bažnyčios sienos, kukli puošyba liudija ją esant archaišką. Nors per šimtmečius bažnyčia ne kartą buvo perstatyta ir restauruota, jos išorė beveik nepakito. Rimtesnės rekonstrukcijos Šv. Mikalojaus šventovei prireikė po 1749 metų gaisro. Tuomet buvo padidinti šoniniai langai, įrengtas baroko stiliaus choras ir trys altoriai, iš kurių pagrindinis buvo skirtas bažnyčios globėjui šv. Mikalojui. Vėliau pristatyta nauja zakristija, o XVIII a. sumūrytas varpinės bokštas. XIX a. šventorius aptvertas mūro tvora. Atrodo, kad ši bažnytėlė niekada nebuvo nei labai puošni, nei itin turtinga.

1864 metais, uždarius brolių pranciškonų vienuolyną, Šv. Mikalojaus bažnyčia atiteko Šv. Jono parapijai. Žiaurios carinės priespaudos laikais neprižiūrimas bažnyčios pastatas apgriuvo. XIX a. pabaigoje Vilniuje susitelkusi lietuvių bendruomenė pradėjo žygius, kad gautų leidimą



ŠV. MIKALOJAUS BAŽNYČIA



VILNIAUS ŠVENTOVĖS XIV–XV A.



XX a. pabaigoje, restauruojant bažnyčią, po tinko sluoksniu rasta XVIII a. vidurio sienų tapybos (Viršuje)

Kairiajame altoriuje – XVI a. Šv. Mikalojaus paveikslas, padengtas kalstytu sidabru. Po juo – dėkingumo ženklai (Dešinėje)

Bažnyčia yra halinė, trinavė, vienbokštė. Fasadas – lakoniškas ir monumentalus. Frontoną puošia smailiaarkės nišos. Vidaus erdvę skaido aštuonbriauniai pilioriai, laikantys žvaigždinius skliautus. Kairijį bažnyčios altorių puošia XVI a. nutapytas šv. Mikalojaus paveikslas, padengtas kalstytu metalu, o po juo – dėkingumo ženklai, vadinamieji votai. Bažnyčios sienas puošia 14 horeljefų – Kristaus Kryžiaus kelio stočių, atkurtų XX amžiuje. Baroko stiliaus broožų turinčioje varpinėje, pastatytoje XVIII a., yra trys nedideli varpai.



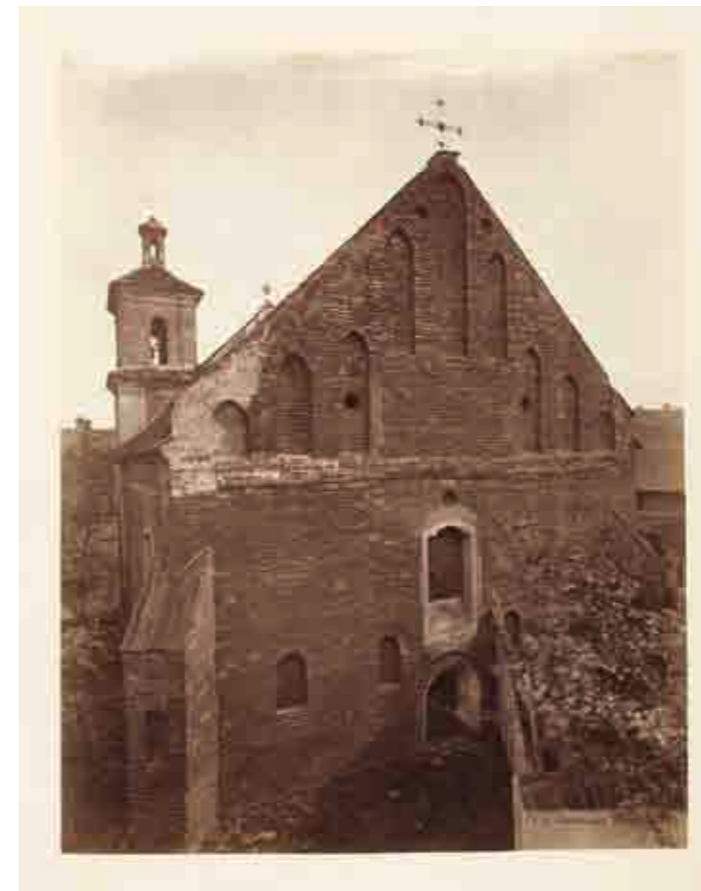


Šv. Mikalojus, Myros vyskupas, Europoje buvo garbinamas kaip keliautojų, pirklių, amatininkų ir vaikų globėjas

turėti lietuviškus maldos namus. Kol valdžia delsė, lietuviai ėmė rinktis apleistoje Šv. Mikalojaus bažnyčioje ir čia melstis. Galiausiai, 1901 metais, vyskupas skyrė bažnyčią lietuvių bendruomenei, kuri per trumpą laiką šventovę sutvarkė ir prikėlė naujam gyvenimui. Prie bažnyčios būrėsi lietuviai kunigai, inteligentai, buvo įsteigta mokykla, prieglauda, savitarpio pagalbos draugija.

1924 metais šios bažnyčios klebonu buvo paskirtas kunigas Kristupas Čibiras. Lietuvišką dvasią sulenkėjusiam Vilniuje puoselėjusiam kunigui vėliau bažnyčioje buvo atidengta paminklinė lenta.

XX a. Vilnius ėjo iš rankų į rankas, rusų okupantus keitė lenkai, bet Šv. Mikalojaus bažnyčia išliko nualinto miesto lietuvių židiny. Iki 1939-ųjų tai buvo vienintelė Vilniaus bažnyčia, kur pamaldos buvo laikomos lietuvių kalba. 1930 metais visa Lietuva iškilmingai minėjo penkiasdešimtąsias Vytauto Didžiojo mirties metines. Vilniaus lietuvių bendruomenės prašymu, skulptorius Rapolas Jakimavičius sukūrė bronzinį Vytauto biustą. Jį buvo tikimasi pastatyti Vilniaus katedroje, kur, manyta, palaidotas valdovas. Lenkų kunigams skulptūros atsisakius, ji pastatyta Šv. Mikalojaus bažnyčioje ir stovi ten iki šiol.



Prasidėjus sovietų okupacijai, Šv. Mikalojaus bažnyčioje toliau buvo puoselėjamos katalikybės ir lietuviybės tradicijos. Uždarius Vilniaus katedrą, Šv. Mikalojaus parapijos namuose įsikūrė Vilniaus arkivyskupijos kurija.

Nedidukė Šv. Mikalojaus bažnyčia tapo bene svarbiausia miesto šventove. 1987 metais, minint Lietuvos krikšto 500 metų jubiliejų, šioje bažnyčioje iškilmingas šv. Mišias laikė vyskupas Julijonas Steponavičius ir Vincentas Sladkevičius.

1959-aisiais, gūdziais sovietų okupacijos metais, Šv. Mikalojaus bažnyčios kiemelyje atsirado Antano Kmieliausko sukurta skulptūra, vaizduojanti šv. Kristoforą. Tai išties ypatingas įvykis Vilniaus gyvenime, nes tuo laikotarpiu buvo draudžiama bet kokia šventųjų atributika. Vilniaus globėjas šv. Kristoforas, simbolizuojantis nepalaužiamą laisvės troškimą, išvengė represijų ir iki šiol stovi bažnyčios kiemelyje.

Apie 1999 metus imtasi restauruoti šią vieną seniausių Vilniaus šventovių. Po tinko sluoksniu rasta XVIII a. vidurio sienų tapybos, dalis jos restauruota.

Grąžinus tikintiesiems daugumą Vilniaus šventovių, Šv. Mikalojaus bažnyčia neprarado savo reikšmės. Vienus čia traukia jauki, senove dvelkianti aplinka, kitus – bendruomenės sutelktis ir puoselėjamos tradicijos. Ši bažnyčia, nors nedidukė ir kukli, Lietuvos krikščionybės istorijoje atliko milžino šv. Kristoforo darbą – drąsiai nešė savo kryžių sunkiais ir permainingais laikais. ✨

Rimtesnės rekonstrukcijos Šv. Mikalojaus šventovei prireikė po 1749 m. gaisro. Tuomet buvo padidinti šoniniai langai, įrengtas baroko stiliaus choras ir trys altoriai. Vėliau pristatyta nauja zakristija, o XVIII a. sumūrytas varpinės bokštas



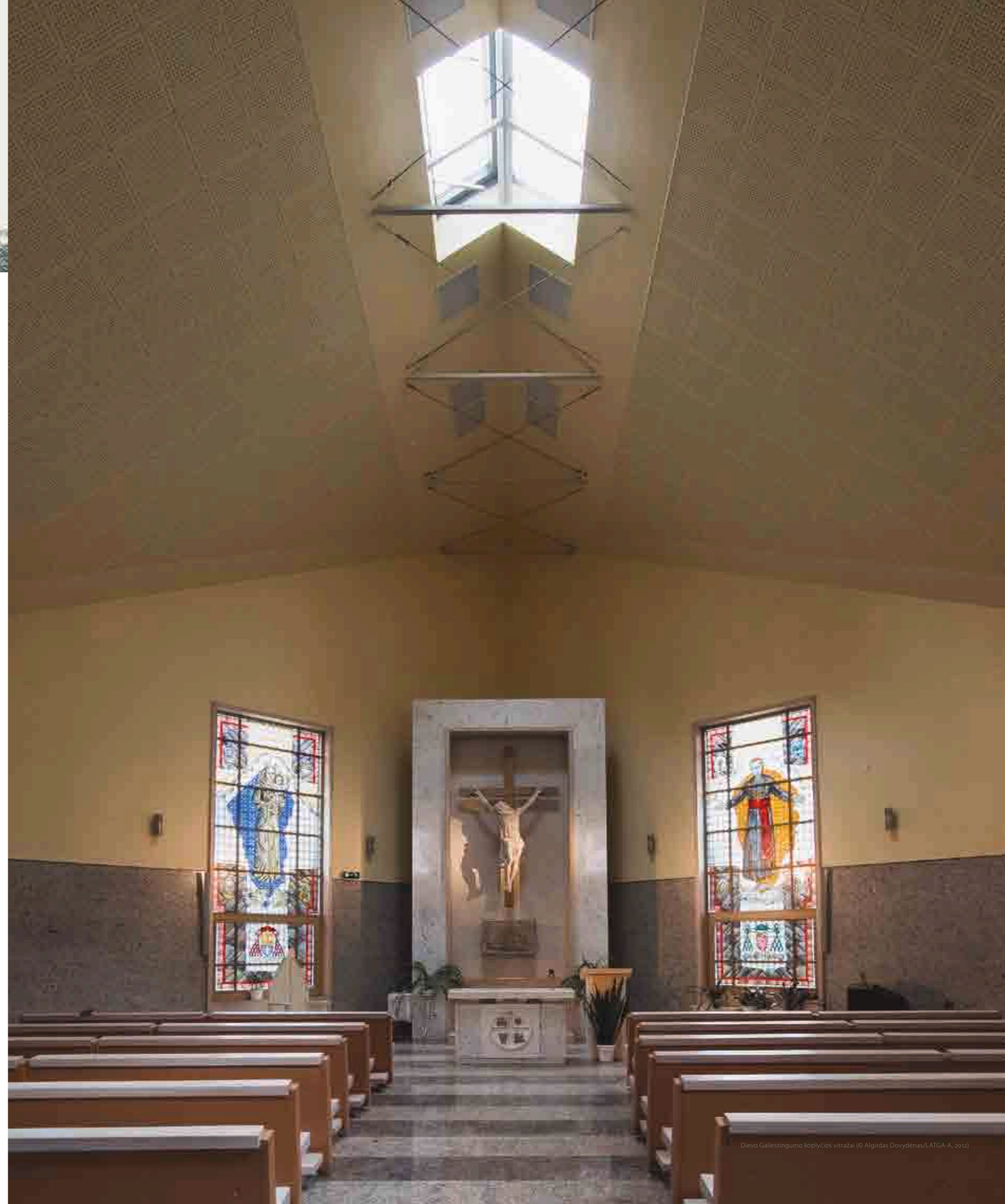
Šv. Kristoforas, 1957–1959 © Antanas Kmieliauskas (ATGA, A. 2021)

# DIEVO GAILESTINGUMO KOPLYČIA (*Santariškių klinikos*)



**S**ANTARIŠKĖSE – VILNIAUS ligoninių miestelyje – yra Dievo Gailestingumo koplyčia. Čia Dievo Gailestingumas stiprina ligonių, jų artimųjų viltį ir tikėjimą.

Nedidelę, bet jaukią Santariškių koplyčią projektavo Vilniaus architektūros studijos architektai Kęstutis Pempė ir Algimantas Pliučas. 2001 metais koplyčia buvo iškilmingai pašventinta. Daugiaaukščių ligoninių korpusų vidiniame kieme esanti koplyčia – konceptualios architektūros pavyzdys. Stogą vainikuoja kryžiaus ir varpo, atkelto iš Arkikatedros bazilikos varpinės, kompozicija. Koplyčios interjerą puošia medinės šventųjų skulptūros ir Algirdo Dovydeno vitražai. Pagrindiniame altoriuje – restauruota XIX a. Nukryžiuotojo skulptūra. ☞





**Š**VENTOVĖS – TAI MIESTO DVASIA. Jų įmelsta erdvė kupina tikėjimo, meilės ir vilties. Šventovių radimasis, gyvavimas, kaita, jų likimai neatsiejamai susipynę su paties Vilniaus istorija. Mūro sienose ir skliautuose, šventuose paveikluose ir ikonose glūdi amžių atmintis. Čia meldėsi ir karaliai, ir elgetos. Čia buvo palaiminti išėję į karus, sukilimus ir nebegrižę. Šventoves niokojo ugnis, laikas ir užkariautojai, bet jos išliko.

Šioje knygoje surinkome visų Vilniaus šventovių istorijas – ilgas ir vos prasidėjusias. Tiek fotografijomis, tiek pasakojimais mėginome atkurti šventovių likimus, pasekti legendas, prisiminti kūrėjus ir mecenatus, pavaizduoti jų praeitį ir dabartį. Paliudyti Vilniaus didybę ir tikėjimo galią.



[www.almalittera.lt](http://www.almalittera.lt)



**Tapkite Knygų klubo nariu!**

- Nemokamas knygų katalogas kiekvieną ketvirtį
  - Naujausios ir populiariausios knygos
  - Ypatingi pasiūlymai
  - Knygų pristatymas į namus, darbovietę ar paštą
- [www.knyguklubas.lt](http://www.knyguklubas.lt)